

1.º URTEA

IBAIZABAL

14.º GUEIA

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Jorrailla-ren
6.ºEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1902-ko Jorrailla-ren
6.º**IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.**

Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

PREGOIAK

—Kaisio guizona.
—¡Emen apaldiko Chomin!
—Zu beti papalakaz; jakingurea zara guztiz.
—Gueroago ta zaletasun gueiago daukat; anehinako gure atsoen sorguin-ipuñak lasto-samar bat ezebe balio nik papeletan ikusten dodazan ipuñen ondoan.
—¿Ezer baaldakar gaur?
—Entzun ondo:
«El señor alcalde de Vallemelones, de acuerdo con el ilustre Ayuntamiento que preside, ha dispuesto que á partir del 1.º de Abril del presente año, todos los bandos y disposiciones que emanen de su autoridad, sean redactados y dados á conocer al público en *idioma ruso*, con el fin de que los Vallemelonenses queden perfectamente enterados de todo lo concerniente á sus relaciones con la autoridad municipal.»
—¿Vallemelones ori nun eguiten da ba?
—Eguin, inun be ez; egon, Gaztelerrriaren biotz biotzean.
—¿Ta pregoiak Rusiako berbetan?
—Alanche diño. ¿Zer derichazu?
—Alkate orrek gaztaia uzteltzen asita euki bear dabela. ¡Asmetako be...!
—Nun edo nun ikusi edo jakin izango dau alan eguiten dala... ta badakizu ba, Vallemelonesko alkatea lango *progreso*-zaleak, gauza bariak jarten mutill andiak izaten dira.
—Zagoz issillik; olango astakeririk ¿nun guero?
—¿Nun? Euskalerriarantza inoz agurto bada, emenehe.
—¿Emen, zelan?
—¡Zelan, zelan, zelan! ¡alan! Bizkai-ian da Guipuzkoan erri guztietan daukazu *Vallemelones*-eko guertaera ori. Pregoiak, erderaz; kontzejupeko ormetan iraatsita dagozan papalak, erderaz; echera alkatearen dei eskutiztuen (1) bat badakarguskue, erderaz... dana erderaz.
—¡Baiña emen beste gauza bat dal
—Banekian nik, zuretzat *Vallemelones*-en astakeria dana, Euskalerrian gauza ona izango zala. Gure Erriak nik eztakit ze madarikaziño daben;

beste leku guztietan aztakeritzat eta zentzun-bagakotzat guizonak daukazan gauzak, emen arteztzat eukiten dira kanpotarren da erritarren go-goetan. Ausse da bene benetako *ista de San Batandrán*; emen guztia itzu-lipurdika.

—Baiña, bakizu ba, *lenguaje oficial* (!) erdere da ta....

—¿Zer daukagu guk zer-ikusi ber-beta orregaz, gueure artean alkar adituteko? Alkateak ezer esan gura badeutso gobernadoreari, esan daiola adituko daben moduan, erderaz; baiña erriko jenteai ezer esan gura izan ezker, esan daiola adituko daben moduan, euskeraz. Ori, zentzunak eskatzen dabena da; inori ezer esatera joan ezker, berak adituko daben moduan esatea.

—Zeuk diñozun moduan izango da.... ezteutsut ukatuko.... baiña aguindua, aguindua da.

—¿Ze aguindu?
—Diñot, gobiernuak aguinduta badauko alanche eguin daitela....

—¡Badauko.... badauko....! Eztauko aguinduta; ta aguinduko baleu be, ¿badakizu zer eguin bear litzaken?

—¿Zer?
—Aguinduari burua makurtu ta bete ez.

—¿Ta nor asartu ori eguiten? Bete bear aguindua nai-ta-ez.

—Anehinako euskaldunen prakak galdu doguzalako; arek zirean guizonak, arek; zeinbat bider foruen kontrako aguindurik artu ezker esan eben arek «sea obedecido, pero no cumplido.»

—Baiña orain eztaukagu forurik.

—Naikoa foru da zentzuna.

—Bai, baiña....

—Zu, *baiña*-tik inok ezin atera; ta obe dogu gauza au istea dagoan moduan. Baiña (neuk be bota bear neban *baiña*-cho bat) ez zerbait esan barik; *Vallemelones*-eko alkatearen anaiak Euskalerrian aurrez dagoz; eta zuk esan dozu ak gaztaia uztelduta euki bear ebala, ta nik ganera diñot gaztaia ez eze biotza be uztelduta daukeela eukok. Euskaldunak eurak be.... gaztaiori eztakit zelan darabillen. Guizonak, niri aguindu bat emongo baleuskite *rusoz* edo *chiñoz*, sorbaldak altzau ta eneuke jaramonik eguingo ta kitu.

BLOA.

MENDITARRA

1

¿Mendi-tontorrek dira neretzat lekurikan ederrenak, mendi punta ta arkaitz zorrotzak ditut lagunik onenak; mendiak dizkit neri aztutzen izaten ditutan penak, pentsamentu char, errugorriak, naigabe, tristura lenak, barrengo pozoi, aje, izuak, eta atzekabe denak.

2

Auntzak mendia nai duben guisa bere gozotazunean, zeña zintzillik ibildutzen dan arkaitz mutur muturrean; ala berian sentitutzen det poza nere barrenean mendi altsuan zabal zabalik izaera ederrean, zeru aldera beguira pozez bakarrik nabillenean.

3

Ez det menditik entzuten ezer erriko durrunbadarik, karrasi, otsa, marrua, bulla, señu ta zalapartarik; ez da ez emen nabaitzen oju, deadar, eta oiurik, birtute onen galgarrirako sortzen dituzten gauzarik, jemen biotza lasaia daukat, ez det barrengo keskarik.

4

Emen bakarrik, izer sosegua, zenbat eta altuago! ¿onlako poz ta alaitasunik be-aldean bai aldago? Iruditzen zait zeru urdiña askoz dagola bertago, chori chikiak ere kantari esnatzen dute goizago zorion, pake, gloria, dena, neretzat emenehen dago.

5

Eguzkiaren printzak lenago alaitzen dute mendia, musu zabalik jartzen danian apaindutzen du guztia; beguiragarri gauzak ikusten ezta azperten beguia, nabaitutzen da aize gozoa guztiz osasungarria

6

ipar aldetik egan jostatzen ssaplastaran etorria.

Sasi tartean lore ederra sortu izan dan modura, ala berian sortua naiz ni euskal mendian mundura; ez du desio nere barrenak erriko ots aundi ura, uskeri eta aiziak sartzen dituztenak maiz burura, jemen bakarrik nai det nik bizi beguiratuaz zerura!

JOSE ARTOLA

ADISKIDE BI AUTUAN

(JARRAIPENA)

Boskarrenez

L. ABADEARI

Atakotzat daukat oraindik; zeuk edo norbaitek bestelagorik on-eguiñarte. Sistrinak, mukerrak eta *esker-gaistokoak* gara ba *euskereagaz* ta euskerearen jaube eguin guenduezkanaz, ezipagara euskalzaleak eta euskeradunak, euskalerriarrak danak, baiña batez be abadeak, gueure eskuan daukagun on aintzat artungarri ausse, guero baiizen garbi ta apañago aguertu bearrean, loituago, traskillago ta ichusiago eguiten diardugulako gueure *erderakada* ugariakaz. Egokiago jatorku euskalerriko abade askori be *euskaldun*-en izena baiño *baskuentzedun*-en izana. Guztia, *esker-onekoak* euskereagaz izan nai eztogulako. Eskutitz auzuretzat (baita edonontzat be) eguiten nagoan guelatik dakustazan okaran loraguñokoak be autor dagoz *esker-onekoak* izatea zor jakela edonori ta edozeri, onik artun badogu beragandik. Landerarik sistriñ ta marrussena be udabarrira ezker lorazko jantziak soñeratu oi dauz, neguan janari edo onaria emon deusnari aguertzeko zelanbait *esker-ona*. Uda barruan edo goienean barriz garau koskor batzuk baiño ezipadira be ezkiñi oi dituz jau-bearentzako al dabenak al daben bestean, ¿ezterichazu, adiskidea danok ekin bear guendukiola *esker-onez* euskerazko *frutu* garau edo alorta emoten? Eta eguiñen onetan ¿aurrerengo aguertu bear guenduke-la aberri onetako abadeak? Olan ere-

(1) Dei eskutiztua, porrescrito-ko deia edo aguindua.

chi ta nai luke zeure lagun benetako
adiskide esker-oneko onessek izanik
ondino euskalzalea bai baiña guichi
jakiña, beti beti lesche.

ABADE GAZTEA.

AMA EUSKERAREN BAKARTASUNA

1

—Nun zabiltzate seme ederrak
Ama desanparatuta?
—Edan zenduten bular gozoaz
Ote zaudete aztuta?
Nai zinduzteket nereganatu
Benetan erregututa,
Zaudetelako inudearen....
Esne charra kin galduta.

2

—Titi samina edaten asi
Zinaten zori gaiztoan,
Ordu ezkeror gauza bat onik
Eztaukazute gogoan;
Pisska banaka sartu zerate
Erdalerrien lazoan,
Adan eta Eba orrela galdu
Ziraden Paradisoan.

3

—Jarri zaituzte inude orrek
Osoro biurriturik,
—Zer zabiltzate ume nereak
Amagaz gorrotaturik?
Ni utsi eta erderarekin
Bazaudete choraturik,
Bide ortatik eztaukazute
Fuerrak ekarritzerik.

4

—Ernio mendi onazez dago
Zueri begiurata,
Ta Orreaga (1) beti negarrez
Asabaz gogoratuta;
Ta Arrigorria arkitutzen da
Guzioren minberatuta,
Mugua an dago zuen galeraz
Osoro errukituta

5

—Errekachoak zapuztu dira
Ibaia datoz aserre,
Kantauriko ur gazi piñak
Orruak eguiñaz daude;
Eta ni ama inola naiz arki
Batere laguntzik gabe
Ta ikusirik seme nereak
Beren borraruan alde?

6

—Ama zarra ta Ama garbia
Negarrez ia urturik
Emenche nago zueri deika
Nere besoak zabalik;
Utsi nazute bildotz galduen
Guisara bakar bakarrik,
Eztaikit nola otso artean
Arkitzen naizen bizirik.

7

—Baldin aurrera segui ezkeror
Orain artean bezela,
Eztet nik uste urte askotan
Bizi izango naizela;

Mami morduak jan dizkirate
Guertatzen naiz chit argala,
Len eguzkia baldin banintzan
Gaur enaiz, baizik itzala.

8

—Ezpadute nai zuen biotzak
Amarengana makurtu
Inudearen ekaitz gaiztoak
—Nork eta nola garaitu?
Arren ta arren obe dezute
Guziok nereganatu,
Bestela turmoi izugarriak
Guziok bertuko gaitu.

RAMOS AZKARATE-KOAK.

EUSKALDUN ERDALZALEA

IJITO BATEN KIEBRA

I

—Aizazu, Inasi; zere degu or au-
rrian dagoen guizon beltz ori?
—Peliss ijitoa.
—Ikatzarekin eguiña al da.
—Ezteizula berak aditu.
—Zergatik ba?
—Zergatik? Aurki erantzungo dizu,
azala beltza badu ere, barrua zuria
duela, eta eztela beste asko bezela,
kanpotik zuri eta barrutik beltz.
—Nik uste det ba kanpotik beltz,
eta barrutik beltzago izango dala.
—Beñepein, badezpadan ere utzio-
zu issilik, gaizki esaka ipini ezteza-
zun.

—Ondo da. Eta znor da atso bizar-
dun ori?

—Mari Martiñ.

—Pelissen ama?

—Batzuek ama dala diote, besteak
amona, besteak izeba, besteak emaz-
tea eta... orrela.... (Akelarreko... Pre-
sidenta dala ere... baño, isso.)

—Errespetoa izango du.

—Zergatik diozu? Esango nu-
ke. Jende guziak naidu orrekin adis-
kide izan, beguizkoren bat eguiñ ez-
teien, eta erregalo-ssamarrak ere
biltzen zaizkio ondocho.

—Zer lanik eguiten du?

—Bai, guardasolak konpondu, la-
piko zarrak alanbratu ta orrela.

—Zer Pelissek?

—Saskiak.

—Zer beste opiziorik eztu?

—Izan bear du beste bat, issilika-
koa, inori erakutsi nai eztiona, eta
ondocho irabaztekoa.

—Zer ikasi ote du?

—Numbaitere, Gaztela-aldean ko-
rritua da, ta an ikasia izan bear du:
beñepein ala diruri opizio-aren
izenak.

—Zer izen du ba?

—Todo-todo mio.

—Aaaaaa...!

II

—Alargundu zen Peliss eta berriz
ezkontzeko asmoetan zebillela, zio-
ten. Zor batzuek bazituen errian,
baño artzekodunak etziran atrebi-
tzen eskatzen, Mari Martiñek beguiz-
koren bat eguingo ote zien beldurrez;
au itzanean, beste Mari Martiñik

etorri baño len, jua zitzazkion Pe-
lissi kontuak eguitera.

—Neri zere eman didazute? gal-
detu zien Pelissek.

—Zuri edo zure emazteari beñe
pein bai-erantzun zioten.

—Zere emazteari?

—Bai, zure emazteari.

—Zer emazteari?

—Mari Martiñ.

—Ura etzen nere emaztia.

—Zer zure emaztea?

—Ez; eta probatzen badirazute
ala zela, kontu guziak pagatuko di-
tut. (Beñepein ezkontzako partidarik
eztezute arkituko ta...)

—Probatuko dizugu ba.

—Ikusiko degu.

III

—Ambruss!

—Zer nai du Juez Jauna?

—Zer gutzen dezu Peliss?

—Bai Jauna.

—Zer modutako guizona da?

—Onradua Jauna, beria eguiñ ez-
kero.

—Zer zor pagatzallea?

—Orisse eztaikit, baño artzekoak
kobratzen azkarra da.

—Zer kondua da?

—Alarguna, Jauna.

—Zer zure bere emaztea?

—Andre Martiñ, gatzetan sajrento
tropan izana, eta guk Erreguina be-
ziñ maite guenduen.

—Zer probatuko zenduke oek biok
senar-emazteak zirala?

—Zer probatu, Juez Jauna? Bai noski.

—Ea ba zer esaten diguzun.

—Gaur amalau illabete sinalaman-
te, goizeko zazpitan izan zuten ase-
rre andi bat.

—Zer zergatik?

—Ara ba Jauna, patar gueicho ar-
tuta edo.

—Zer gania izan zuten?

—Pelissek esaten zuen Mari-Marti-
ñen pipa andiagoa zala berea baño
eta belar gueiengo erretzen zuela, eta
neri deitu zidaten konponsio bat
eguitera.

—Zer zure eguiñ zenduen?

—Bi pipak apurtu, ekarri berri bat
eta agiundu pipa artatik biak aldizka
puma zezatela.

—Zer ala eguiñ dute?

—Bai Jauna: urte bete osoan, egu-
nian lau aldiz, biak pumatu dute pipa
batetik,

—Zer eguiñ da Peliss?

—Jauna.... eguiñ da.... baño....

—Beraz, ama baten bularra edaten
dutenak anaiak badira, zu ta Mari
Martiñ izan zerate senar-emazteak.

—Ondo da, Jauna. Amen.

IV

—Peliss guizon arguia zen, erderaz
ondo ta legueak ere bazekizkien, eta
ala bigaramonean jarri zuen atean
letrero bat:

KIERBA

JUNTA DE AKER-EDORES

—Aizazu Inasi; zere esan nai du
aker-edores-ek?

—Zer zertakizu zer dan akerra?

—Bai.

—Zer badakizu zer dan edor?

—Eztaikit.

—Ba da kiratsa, usai charra.

—A....! ori akerrak berekin du.

V

—Juez Jauna.

—Zer nai zenduke, Peliss?

—Nik eziñ pagatu nitzake eun ta
berrogei peseta; erdiak barkatuko
balitzkidate...

—Komprome-erantzun zuten ar-
tze kodunak-erdiarekin oso konten-
tu guera; eztegu ardit bat ere gueia-
go nai.

—Ondo da-esan zuen Juezak.

—Bi asto, oc bat, kucha bat eta ga-
ñerako tresnak irurogueita amabost
peseta inguru balioko zutela uste
zuen Pelissek. Atera ziran erremate-
ra, eta artzekodunak asi ziran puja-
tzen, baita ere elkarren artean apur-
cho bat minberatzen: ori nai zuen
Pelissek. Tresna guziak igo zuten
erramatian eun ta irurogueita bost
pesetara. Artzekodunak eman ziz-
kien Juezak, esan bezela, iruroguei-
ta amabost, eta Pelissi larogueita-
mar. Erremat au izandu zen loteria
bat Pelissentzat. Gaba zen: atera zi-
ren danak echetik; Juezak, atea ichi-
rik, artu zuen guiltza, esan zien: «bi-
gar goizean, amarretan, etorri zaiz-
tezte guziok, bakoitzak bere tres-
nak, errematian artu bezela, era-
materan»

—Zer nai ere bai? galdetu zuen Pe-
lissek.

—Ez, eztegu zure bearrik-erantzun
zuen Juezak.

—Malegro Siñor, esan zuen Peli-
ssek.

V

—Bigaramon goizean amarretan,
an ziran zintzo guziak. Pelissen
echea utsik arkitu zuten eta sukal
deko atean berso au:

Ijitoekin asten

Duenak auzia

Denboraz galduko du

Duen on guzia

Todo todo miori

Zor diot bizia,

Ez det damu izango

Auzitan asia.

—Asi ziran aztarranak ateratzen, ba-
ño alperrik. Bakarrik gauza bat ja-
kiñ zuten: Pelissen echeko atea se-
rralla bat, baño bi guiltz zituela, bat
Pelissek Juezari eman ziona, eta bes-
tea, Pelissek Mari Martiñen erreku-
dotzat gorde zuena.

P. M.

1,902-ko Epailaren 24 an

JOSE DAMUTUA

—Josek orain bost urte ezkontzeko zala
Konposioa eguiñ eban jenerala;
Gaiztoa izan bazan bere lan urtean
Bildurra sartu jakon nozbait biotzean
Bere arimeaz zer izango otezan,

IZKIRIMIRIAK

¡BETI BEZELA!

—Bañan guizona, beti orla, jegu
nen batian oiari su emango diozu zu-
re pipa zarrakiñ.

—Bañan Maria, au da komeria ar-
tuko nuke berria zuk neri ekarria.

—Alperrik da zuri jardun eguitia
beti orrela, kia darizula chiminiak
bezela.

—¿Ez aldakizu ni orla naizela?

—Orrenbeste erretzia da biziua.

—Nik nerez det bada apizua.

—Gañera eguiten du kalte.

—Ez neri beintzat erre arte.

—Erre bear badezu erre zazu neu-
rrian.

—Nola nai dezu, metruan edo la-
karian.

—Zuk nai nazu kiarekin ito.

—Orduan bai sekulako kito.

—Bañan zarpazu...

—¡Bañan ederra!

—¡Ezta pakarik!

—¡Beti da guerra!

—Bai; beti zuk pipa ta bertsua.

—Ez bada aserretu orrela atsua.

—Aditu zazu ondo esaten detana.

—Biziak dirade

zigarro ta pipa

mindutzen dutelako

estarri ta tripa.

—Bañan charra dalarik

pizka bat da ona

poztutzen dubelako

askotan guizona.

PEPE ARTOLA

IGARKIZUNAK

I

Lenengoa da
Guizonen bukaera;
Bigarrena ukamena;
Bata, irua eta *laua*
Guztia ez dana;
Bat, bi, iru, lau da
Jainkoak eta animak
Berdiñik dutena.

MADRILGO AMEZKETARRAK

II

BI zarra BI zarra
zarra zarra

¿Asmatuko duela
igarkizuncho au
lengoa bezin errez
Biarguin batek? mau!
Sudur mutur zorrotza
du Eibarko E. U.-k...
¿Baña zer dan esango
al dirazu *zeuk?*
Kontatu zenazkike
zeruko izarrak,
baña paperchu onen
gañeko *bizarrak*..
nasi, nastatu ondo
goiak eta biak;
baita nasi ditzala
Jose Abalia-k;
oiek ez igartzera

inork asmatu, zeñek!
ez beintzat Tolosako
deitzen dan *Saizar-ek*,
Donostiko *Artolak*
eta *Julik* ere,
konturatzen badira
asma lezateke
¿Igarriko dezula
Madariaga zuk?
ez zuk, ez *Erramunchuk*
eztare *Guelbenzuk*;
ia, ia lengoko
aiek bezin zuzen
oek ere ankape
biurtzen dituzten....
¡A! chartel bat badaukat
loteriakua,
orain bi illabete
jokatutakoa,
korrioz bialduko
diot chussen chussen,
asmatzen duenari
jostaketa aussen (1)

V. IRAOLA

12-garren guecian ipiniriko igarki-
zunen epaiak: *lenengoa*, *Kabiya*; bi-
garrena, *Beia baino len zintzarria*;
irugarrena, *zuloz*.

Igarri dituez:

Lenengoa; Eibarko E. U.-k, Debako
Egañak.

Lenengoa ta irugarrena; Bergara-

(1) Baldin asmatzalleai
gauza guñchi dala
iruditzen baiake
Iraolen chartela,
aguiñak garbitzeko
zotz bat bereala
bialduko deutsegu
ondo zorrotzuta.

B.-k

ko Irigoyen-ek, Durangoko Oreguik,
Azpeitiko José Abaliak.

Bigarrena ta irugarrena; N. L. Za-
rauztarak, Tolosako Karlos Amo-
narriz-ek.

Irurak; Tolosako Saizar-ek, Andres
Amonarriz-ek, eta Praskantoñok,
Donostiko Guelbenzuk eta Juan Ig-
nazio Urangak. Azkenengo bi onek
bertsoetan polito jarrita bialdu deus-
kuez epaiak, eta moldaguei gueiegui
daukagulako isten doguz ipiñi barik
geure atsakabez. Parkatu, adiskideak.

Au eskribiduta guero agueritu jaku
Areehabaletako Goiko-echeaundion-
do iru igarkizunen epaiakaz.

GURE SUSKRIZIÑO-BATZAILLAK

BIZKAIA

Bermen, José Antonio Zabala; *Lekeitio*,
Julian Zearreta; *Lemona*, Prudencio Arrien;
Plencia, Bernardino Sierra; *Mungia*, Eus-
tasio Bilbao; *Markina*, Felipe Eizaguirre;
Durango, Roberto Soloaga.

GUIPUZKOAN

Donostia, Zacarias Leizaola, Loyola, 17,
liburutegia; *Azpeitia*, Salvador Bengo-
echea, *Bergara*, Francisco Oyanguren; *To-
losa*, Baleriano Mokoroa; *Iruñ*, Guillermo
Iguaran; *Deva*, Esteban Egaña; *Zumaya*,
Pedro Ignacio Aizpurua; *Zarauz*, Jenaro
Elizondo; *Onate*, Fermin Bengoa; *Mondra-
gon*, Antonio Kerejeta; *Eibar*, Julian Odrio-
zola; *Renteria*, Gabriel Echebest.

LA EDITORIAL VIECANA deribon moldagintzas
Gran Via, 26 vto Ledesma, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA, GUIPUZKOARREZ EGUIÑA

Euskalerrian 3 peseta urtean

Erdalerrian 6 » »

Guei edo numero bakocha chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urteten dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSÉ ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa

3.º » » 0,20 »

4.º » » 0,15 »

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak